

Refleksje nad nauczaniem języka niemieckiego - doświadczenie i strategia dydaktyczna

Moje doświadczenie w nauczaniu języka niemieckiego obejmuje blisko trzy dekady pracy w różnych instytucjach akademickich – od Instytutu Filologii Germańskiej, Politechniki Szczecińskiej, Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum, Wyższej Szkoły Integracji Europejskiej (WSIE) po Akademickie Centrum Kształcenia Językowego (ACKJ). Równolegle prowadziłam kursy językowe m. in. w Goethe – Institut oraz szkolenia specjalistyczne dla przedstawicieli wielu branż, takich jak turystyka, medycyna czy prawo. Wieloletnia praktyka połączona z przygotowaniem merytorycznym oraz znajomością nowoczesnych metod dydaktycznych, pozwoliła mi wypracować własną strategię nauczania języka niemieckiego, w której kluczowe miejsce zajmuje motywacja uczących się. Z mojego doświadczenia wynika, że uczący się osiągają wówczas najlepsze rezultaty, gdy potrafią jasno określić cele swojej nauki. Dlatego też, zanim przystąpią do przyswajania struktur językowych, zachęcam ich do refleksji nad pytaniami: W jakim celu pragnę opanować język? Jaki poziom biegłości chcę osiągnąć i w jakiej perspektywie czasowej? Jak zamierzam monitorować swoje postępy? Świadomość celu pozwala studentom lepiej ukierunkować własną naukę, a tym samym znacząco zwiększa efektywność procesu dydaktycznego.

Moja własna motywacja jako lektora polega między innymi na uświadomieniu studentom, iż nauka języka obcego niesie ze sobą szereg korzyści wykraczających daleko poza zdobywanie kompetencji językowych. Języki obce wzmacniają pamięć, pobudzają wyobraźnię, rozwijają umiejętność abstrakcyjnego myślenia, a tym samym wspierają procesy poznawcze (koncentrację, spostrzegawczość, kreatywność) i w rezultacie poprzez tworzenie nowych połączeń synaptycznych mogą opóźnić naturalne starzenie się mózgu wzmacniając jego elastyczność i sprawność. Badania neuropsychologiczne pokazują, że osoby dwujęzyczne są mniej podatne na choroby neurodegeneracyjne. Codzienna aktywność językowa może być świetną profilaktyką oraz sposobem na zachowanie sprawności intelektualnej na długie lata. Motywując studentów do świadomej nauki języka niemieckiego staram się pokazać, że każdy język to nowa perspektywa, inny sposób myślenia i dodatkowy instrument interpretowania świata – narzędzie niezwykle cenne nie tylko na rynku pracy, lecz także w życiu osobistym.

W tym kontekście niezwykle bliskie są mi słowa wyrażające niepodważalną prawdę, wypowiedziane przez wielkiego niemieckiego poetę i pisarza Johanna Wolfganga Goethego:

„*Wie viele Sprachen du sprichst, sooft mal bist du Mensch*” – co w tłumaczeniu oryginalnym oznacza: „*Iloma językami władasz, tylekroć jesteś człowiekiem*”. Słowa te można odczytywać jako głęboką refleksję nad ludzką podmiotowością i sposobem doświadczania świata. Goethe sugeruje, że każdy język, którym posługujemy się świadomie i kompetentnie, otwiera przed nami nowy wymiar ludzkiego istnienia. Język jest bowiem nie tylko narzędziem komunikacji, lecz także nośnikiem kultury, wartości, sposobów myślenia i odczuwania. Posługiwanie się wieloma językami oznacza zatem możliwość wielokrotnego „uczestniczenia” w świecie – poprzez różne kody kulturowe, różne formy konceptualizacji rzeczywistości i odmienne struktury poznawcze. Z perspektywy filozofii języka można powiedzieć, że każdy język konstruuje odrębną „siatkę pojęciową”, a uczący się zyskuje dostęp do wielu paralelnych interpretacji rzeczywistości. W takim ujęciu człowiek wielojęzyczny staje się jednostką bardziej elastyczną poznawczo, świadomą różnorodności światów kulturowych i wrażliwą na odmienne sposoby myślenia. Wielojęzyczność można więc interpretować jako formę wzbogacenia tożsamości, *polifonię perspektyw* – współistnienie różnych sposobów postrzegania i interpretowania rzeczywistości, wynikających z odmiennych struktur językowych i kulturowych –, które nadają głębię i wielowymiarowość ludzkiemu doświadczeniu. Goethe, w duchu humanistycznym wskazuje zatem, że nauka języka obcego to nie jedynie proces edukacyjny, lecz akt poszerzania własnej egzystencji. Każdy język, którego się uczymy, staje się przestrzenią nowego rozumienia siebie i innych, a zarazem głębszego uczestnictwa w kulturze i komunikacji międzyludzkiej. Właśnie te wartości staram się przekazywać studentom – wartości, które wykraczają poza ramy programu nauczania i stają się elementem ich osobistego rozwoju.

W realiach współczesnych studiów filologicznych oraz lektoratów uczelnianych szczególnym wyzwaniem staje się jednak popularyzacja języka niemieckiego w sytuacji, gdy dominuje język angielski i to on jest wybierany przez zdecydowaną większość studentów. Grupy uczące się języka niemieckiego są zatem nieliczne, a tendencja ta niestety ma charakter wyraźnie spadkowy. Ta sytuacja czyni moją rolę wykładowcy tym bardziej odpowiedzialną: oprócz samego nauczania muszę także zachęcać studentów do wyboru języka niemieckiego, ukazywać jego wartość, przydatność i ogromny potencjał jako języka zarówno kultury jak i rynku pracy.

Jednym z istotnych wyzwań dydaktycznych w mojej praktyce lektorskiej jest prowadzenie grup heterogenicznych pod względem poziomu kompetencji językowych i kierunku studiów. W jednej grupie zajęciowej mogą znaleźć się studenci kognitywistyki, stosunków międzynarodowych, polonistyki, dziennikarstwa, teologii i ekonomii, a ich kompetencje

językowe obejmują poziomy od A1 do B2. Zajęcia prowadzone są zgodnie z sylabusem na poziomie B1, a zadaniem lektora jest doprowadzenie studentów do poziomu B2+. Wymaga to elastyczności, indywidualizacji podejścia oraz stosowania różnorodnych strategii dydaktycznych, tak aby student mógł rozwijać swoje umiejętności w sposób efektywny i adekwatny do swoich możliwości.

W początkowych etapach nauki szczególnie istotne jest osłuchanie się z naturalną melodią, rytmem i intonacją języka, a także uświadamianie studentom różnic między językiem ojczystym a językiem obcym, wynikających chociażby z ich przynależności do odmiennych rodzin językowych. Taka świadomość pozwala redukować tzw. interferencję językową i ułatwia późniejsze przyswajanie bardziej złożonych struktur gramatyczno-leksykalnych. W tym celu chętnie wykorzystuję materiały autentyczne: podcasty, filmy, audycje radiowe, nagrania muzyczne czy krótkie teksty użytkowe. Kontakt z realnym językiem stanowi solidny fundament, na którym można opierać dalsze etapy nauki, oparte na bardziej formalnych zagadnieniach.

Równocześnie podkreślam, że nauka języka obcego wymaga regularności, samodyscypliny i świadomego zaangażowania. Każda okazja do ekspozycji na język – nawet krótka – może wspierać proces przyswajania: wysłuchanie fragmentu audycji radiowej, obejrzenie krótkiego materiału wideo czy przeczytanie kilku zdań w języku obcym wzmacnia naturalny kontakt z językiem. Jest to strategia zgodna z nowoczesnymi koncepcjami językoznawstwa stosowanego, które podkreślają rolę ciągłej ekspozycji na materiały autentyczne.

W mojej pracy szczególną wagę przywiązuję do roli lektora jako osoby, która nie tylko przekazuje wiedzę, lecz także inspiruje i wspiera studentów. Lektor powinien być moderatorem procesu uczenia się – osobą, która skutecznie motywuje, pobudza kreatywność, pomaga przezwycięzać blokady w komunikacji językowej oraz tworzy atmosferę sprzyjającą swobodnemu wyrażaniu się. W grupach o zróżnicowanym poziomie kompetencji językowych niezbędna jest tzw. *Flexibilität*, czyli elastyczność w doborze metod, materiałów i sposobów pracy. Nauczyciel staje się wówczas koordynatorem procesów poznawczych umiejętnie łączącym wiedzę teoretyczną, doświadczenie praktyczne i innowacyjne rozwiązania dydaktyczne.

W mojej praktyce lektorskiej stosuję podejście integrujące elementy nowoczesnej metodyki nauczania języków obcych z tradycyjnymi narzędziami edukacyjnymi. Szczególne miejsce zajmuje task-based learning (TBL), który pozwala studentom rozwijać kompetencje językowe

poprzez wykonywanie zadań komunikacyjnych osadzonych w sytuacjach zbliżonych do rzeczywistości. Równolegle wykorzystuję założenia podejścia komunikacyjnego, koncentrując się na autentycznej interakcji, „negocjacji znaczeń” i rozwijaniu płynności językowej. Moje strategie dydaktyczne wzbogacam również o technologie cyfrowe, które w ostatnich latach stały się integralną częścią procesu kształcenia językowego. Korzystam z platform e-learningowych, interaktywnych materiałów multimedialnych, narzędzi cyfrowych umożliwiających pracę online oraz aplikacji wspierających rozwój słownictwa, kompetencji fonetycznej czy rozumienia ze słuchu. Włączam także elementy blended learning oraz rozwiązania zgodne z koncepcją *flipped classroom*, co pozwala studentom przejmować większą odpowiedzialność za własną naukę. Istotnym uzupełnieniem mojej strategii dydaktycznej jest wykorzystywanie narzędzi analitycznych monitorujących postępy oraz interaktywnych przestrzeni współpracy online, sprzyjających pracy projektowej i rozwijaniu kompetencji komunikacyjnych w środowisku cyfrowym. Jestem przekonana, że łączenie wartościowych elementów tradycyjnej metodyki z możliwościami oferowanymi przez nowoczesne technologie pozwala tworzyć dynamiczne, angażujące i wspierające środowisko edukacyjne, w którym studenci uczą się poprzez działanie i świadome uczestnictwo, język natomiast stanowi narzędzie do wykonania określonego zadania (stworzenie broszury informacyjnej, zaprojektowanie planu marketingowego, przygotowanie wywiadu i przeprowadzenie go etc.) a nauczyciel pełni rolę mentora i facylitatora pomagając grupie w osiągnięciu wspólnego celu bez narzucania gotowych reguł czy rozwiązań. Kompetencje językowe nie rodzą się wszak w wyniku biernego udziału w zajęciach, lecz poprzez aktywne, celowe i regularne zaangażowanie.

W świetle powyższych refleksji nauczanie języka obcego należy postrzegać jako proces wielowymiarowy. Obejmuje on nie tylko przekaz wiedzy z zakresu słownictwa i gramatyki, lecz przede wszystkim tworzenie warunków do świadomego, systematycznego rozwijania kompetencji językowych. W tym procesie dydaktycznym lektor pełni rolę doświadczonego przewodnika, który inspiruje, motywuje i wspiera studentów na drodze do realizacji ich indywidualnych celów ale zarazem daje przestrzeń na samodzielność i twórcze odkrywanie języka.

Moje trzydziestoletnie doświadczenie w nauczaniu języka niemieckiego pokazuje, że łącząc fachowość, intuicję oraz innowacyjne podejście dydaktyczne, można skutecznie wspierać studentów w osiągnięciu wysokich poziomów kompetencji językowych – niezależnie od początkowego poziomu zaawansowania czy różnorodności grupy. I choć jest to zadanie

wymagające cierpliwości, kreatywności i elastyczności, to również najbardziej satysfakcjonująca część mojej pracy, która sprawia, że każdy rok akademicki staje się dla mnie nową, fascynującą przygodą z językiem niemieckim, a obserwowanie postępów studentów stanowi niezmiennie źródło radości i potwierdzenie sensu mojej pracy.